

Nr 39.

Ankom till riksdagens kansli den 2 maj 1924 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckta motioner rörande pensionsförbättring för vissa f. d. underofficerare vid armén.

Bankoutskottet får härmed avgiva utlåtande över två till utskottet hänvisade, motionsvis gjorda framställningar rörande pensionsförbättring åt vissa f. d. underofficerare vid armén.

1:o.

I en inom andra kammaren av herr *Holmström* i Gävle väckt motion nr 263 har hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att nedannämnda från Kungl. Hälsinge regemente pensionerade underofficerare från och med den 1 juli 1924 tilldelas pensionsförbättring i enlighet med Kungl. Maj:ts kungörelse 1919 nr 538, så att *P. Steiner* erhåller halv pensionsförbättring samt *A. Wickberg* och *G. A. Schröder* erhålla hel pensionsförbättring».

Ang.
pensions-
förbättring åt
f. d.
fanjunkarna
P. Steiner,
A. Wickberg
och *G. A.*
Schröder.

Till stöd för detta yrkande har i motionen anförts, bland annat, följande:

»Tre underofficerare vid Kungl. Hälsinge regemente, fanjunkarne *P. Steiner*, *A. Wickberg* och *G. A. Schröder*, hade, då tidpunkten för deras rätt att avgå med pension nalkades, att taga ställning till frågan, huruvida de då genast borde avgå eller begagna sig av rättigheten att kvarstå i tjänst taga ut de s. k. respitären.

De hade sig bekant, att frågan om militärers pensionering låg under utredning och hade sålunda att räkna med möjligheten, att ett eventuellt riksdagsbeslut under den tid de hade rätt att kvarstå i tjänst skulle för framtiden förskaffa dem bättre pensionsförmåner än om de genast avginge.

För att få klarhet i detta spörsmål rådfrågade de sig med regementschefen, vilken för ändamålet gjorde skriftlig förfrågan i Kungl. Arméns pensionskassa. Det svar, som härå ingick och som i avskrift bilägges motionen, gav det beskedet, att pensionsfrågan icke skulle komma att lösas av riksdagen inom den tid, under vilken de hade rättighet att med begagnande av respitären kvarstå i tjänst.

Vid detta besked beslöto de att avstå från rättigheten att taga ut respitären.

Emellertid fattades beslut i den militära pensionsfrågan av 1919 års riksdag i enlighet med ett av särskilt tillkallade sakkunniga avgivet utlåtande i anledning av den av 1918 års riksdag beslutade tillfälliga löneförbättringen.

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 8 saml. 32 häft. (Nr 39.)

ringen. Detta riksdagsbeslut innefattade, att den, som avgått efter den 1 januari 1919, skulle erhålla hel pensionsförbättring och att den, som avgått efter den 1 januari 1918, skulle erhålla halv pensionsförbättring. (Kungl. Maj:ts kungörelse 1919 nr 538.)

Förhållandena vid ovan nämnda underofficerares avgång ur tjänst voro följande:

Steiner avgick $\frac{2}{12}$ 1916; hade rätt till respitår till $\frac{8}{7}$ 1918; *Wickberg* avgick $\frac{2}{2}$ 1917; hade rätt till respitår till $\frac{29}{7}$ 1919; *Schröder* avgick $\frac{2}{3}$ 1918; hade rätt till respitår till $\frac{12}{7}$ 1919.

Steiner och *Wickberg* kommo sålunda enligt 1919 års riksdags beslut icke i åtnjutande av någon pensionsförbättring, medan *Schröder* kom i åtnjutande av halv pensionsförbättring. Hade de däremot begagnat sig av sin rätt att taga ut respitår, så hade *Schröder* och *Wickberg* kommit i åtnjutande av hel pensionsförbättring och *Steiner* av halv pensionsförbättring.»

Vid motionen har fogats avskrift av en till dåvarande chefen för Häl-
singe regemente ställd, av byråchefen i arméns pensionskassa E. Hallin
undertecknad skrivelse den 15 juni 1916, vari med anledning av gjord
förfrågan meddelats, att 1913 års krigsbefäls förslag till ny militär pen-
sionslag — enligt vilket förslag då stadgade pensionsunderlag skulle be-
tydligt förhöjas — ännu icke varit föremål för Kungl. Maj:ts behandling
och troligen komme att behandlas först i samband med ifrågasatt omorga-
nisation av arméns pensionskassa samt dess änke- och pupillkassa, vilken
omorganisation i sin ordning icke syntes komma att äga rum, förrän re-
sultatet av anbefalld utredning rörande centralisering av statsunderstödda
pensionsanstalter föreläge, ävensom att, enligt vad en av ledamöterna i
kommittén för sistnämnda utredning uppgivit, densamma icke kunde före-
ligga förrän om flera år.

I övrigt tillåter sig utskottet att hänvisa till motionen.

Utskottet.

Enligt 1919 års lagtima riksdags beslut om pensionsförbättring för viss
personal vid armén skulle sådan förmån endast tillkomma den, som vid
avgång efter uppnådd åldersgräns vore berättigad till såväl pension som
fyllnadspension samt därjämte vid avgången åtnjöte tillfällig löneförbät-
tring enligt av riksdagen år 1918 eller senare godkända grunder; och skulle
den, som avgått från tjänsten under år 1918 eller vid slutet av detta år,
äga åtnjuta pensionsförbättring med hälften av det belopp, som enligt de
av riksdagen antagna grunderna för pensionsförbättringen eljest skolat till-
komma honom. I enlighet med sistnämnda grunder skulle hel pensions-
förbättring för fanjunkare, som vid början av det år då avgången ägde
rum uppnått minst 12 tjänstår, utgöra 1,250 kronor för år räknat.

I överensstämmelse med nyssberörda grunder har icke någon av ifråga-
varande befattningshavare kommit i åtnjutande av hel pensionsförbättring,
utan hava *Steiner* och *Wickberg*, vilka avgått före år 1918, helt uteslutits

från nämnda förmån, medan Schröder, som avgått under sistnämnda år, erhållit halv pensionsförbättring.

Motionärens förslag avser, att Steiner, som med begagnande av rätt till respittid kunnat kvarstå i tjänst till juli månad 1918, skulle beredas halv pensionsförbättring, medan Wickberg och Schröder, vilka haft rätt att kvarstå till juli månad 1919, skulle erhålla hel pensionsförbättring.

Då ifrågavarande underofficerare erhållit avsked ur tjänsten, Steiner och Wickberg något mer än 2 år samt Schröder omkring 1 år före riksdagens beslut om pensionsförbättring, synas de principiellt vara att likställa med sådana militära eller civila befattningshavare, vilka efter uppnådd pensionsålder nödgats taga avsked kort före genomförandet av en pensionsreglering, vilken för senare avgående befattningshavare medfört förmånligare pensionsvillkor. Utskottet vill erinra, att dylika pensionsregleringar hittills i allmänhet icke ansetts kunna föranleda till motsvarande förbättringar i pensionsförmånerna för äldre pensionärer. Att i enstaka fall medgiva en sådan pensionsförbättring för befattningshavare, som avgått före pensionsregleringens genomförande — vare sig avgången ägt rum på grund av gällande föreskrifter om skyldighet att vid uppnådd åldersgräns avgå ur tjänst eller, såsom i förevarande fall, på befattningshavarens egen begäran och utan begagnande av rätt till respittid — skulle därför uppenbarligen vara ägnat att medföra konsekvenser av stor räckvidd. Av en utredning, som verkställdes i samband med det under punkt 2:o här nedan omförmälda ärendet, framgår, att enbart antalet befattningshavare vid armén, vilka i likhet med förevarande underofficerare utan utnyttjande av respittid avgått vid uppnådd pensionsålder, torde uppgå till minst ett hundratal. Enligt vad inom utskottet uppgivits, lärer anledningen till att ifrågavarande befattningshavare i så stor utsträckning tagit avsked utan att begagna sig av rätt till respittid närmast vara att söka i den omständigheten, att de under den rådande högkonjunkturen haft utsikt till lönande anställningar i enskild verksamhet och därav föranletts att avgå omedelbart efter uppnådd pensionsålder.

Med hänsyn till vad nu anförts synes ett medgivande av pensionsförhöjning utav den art, varom här är fråga, av principiella skäl icke kunna förordas med mindre alldeles särskilda skäl därför kunna åberopas. Några sådana skäl hava enligt utskottets förmenande i förevarande fall icke anförts. Innehållet i den av motionären åberopade skrivelsen den 15 juni 1916 från byråchefen i arméns pensionskassa synes nämligen vara utan betydelse för frågans bedömande, enär den till 1919 års lagtima riksdag avlåtna framställningen om pensionsförbättring icke sammanhänge med det i berörda skrivelse avsedda förslaget till ny militär pensionslag utan föranleddes av 1918 års lagtima riksdags beslut om tillfällig löneförbättring för arméns personal och närmast grundades på ett av arméns och marinens avlöningssakkunniga i betänkande den 14 februari 1919 avgivet förslag.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion II:263 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

2:o.

Ang. pensionsförbättring af f. d. fanjunkaren C. Billing. I en inom andra kammaren av herrar *Fjellman* och andre vice talmannen *Nilsson* väckt motion nr 153 har hemställts, »att fanjunkaren i kungl. skånska dragonregementets reserv *Carl Billing* måtte beviljas pension enligt de grunder, efter vilka denna skulle utgå på grund av 1919 års bestämmelser utan hinder därav, att *Billing* avgick redan i november 1918».

Till stöd för denna hemställan hava motionärerna hänvisat till en vid 1923 års riksdag i ämnet väckt motion nr II: 71.

Frågan om *Billings* pensionsförmåner förelåg till behandling jämväl vid sistlidet års riksdag, då motion med enahanda hemställan som den nu föreliggande väcktes av herr *Fjellman*. Ut i sitt då i ärendet avgivna utlåtande (nr 31, punkt 14:o) anförde bankoutskottet följande:

»Av tillgängliga handlingar inhämtas, att *Billing*, som är född den 30 juni 1868, den 9 november 1918 beviljats avsked från sin fanjunkarebeställning vid skånska dragonregementet, med rätt att från och med den 1 december 1918 tillträda pensionsförmåner med 1,000 kronor årligen, att han genom beslut av direktionen över arméns pensionskassa den 27 augusti 1919 jämlikt kungörelsen den 20 augusti samma år angående grunder för pensionsförbättring för viss personal vid armén tilldelats en årlig pensionsförbättring av 625 kronor, att utgå från och med den 1 januari 1919, samt att han, som med begagnande av rätt till respittid kunnat kvarstå i tjänst till utgången av juni månad 1921, skulle, därest avsked beviljats honom först efter ingången av år 1919, i enlighet med bestämmelserna i nyssnämnda kungörelse hava erhållit pensionsförbättring med 1,250 kronor årligen.

I en till Kungl. Maj:t ställd ansökning anhöll *Billing* den 22 november 1922 att komma i åtnjutande av pensionsförhöjning och anförde till stöd härför följande:

»Innan jag den 9 november 1918 begärde mitt avsked från Kungl. Skånska dragonregementet, hade jag företrädde hos regementschefen, översten m. m. *W. Croneborg* för att anhålla att få stanna kvar i tjänsten på respittår så länge, tills jag i behörig ordning blivit delaktig av den förhöjda pension, som skulle komma att beslutas av 1919 års riksdag. Härvid förekom mig regementschefen genom hans bestämda uttalande, att jag kom i åtnjutande av pensionsförhöjning i lika stor utsträckning, om jag tog avsked ovan nämnda datum, som om jag stannade kvar i tjänsten, varför jag beslöt mig för att taga avsked. Härigenom gjorde jag en avsevärd förlust i min årliga pension, vilket nogsam visat sig genom att de underofficerare, som tagit avsked efter den 1 januari 1919, erhållit betydligt större pension än jag.»

Denna ansökning tillstyrktes såväl av översten Croneborg och dennes efterträdare såsom regementschef som även av vederbörande arméfördelningschef men blev av direktionen över arméns pensionskassa avstyrkt, enär sökanden redan tillerkänts de pensionsförmåner, som enligt gällande författningar högst kunde till honom utgå. Direktionen hemställde emellertid i sitt utlåtande, att ansökningen måtte överlämnas till 1921 års pensionskommitté för att beaktas vid en eventuell omreglering av det militära pensionsväsendet. Detta blev även Kungl. Maj:ts beslut.

Såsom av det anförda framgår, hava de pensionsförmåner, som utgå till Billing, tillmätts i överensstämmelse med gällande författningar. Emellertid skulle Billing, därest han med begagnande av sin rätt till respittid kvarstått i tjänst intill ingången av år 1919, från och med nämnda år hava kommit i åtnjutande av en pensionsförbättring, som med 625 kronor årligen överstigit den nu till honom utgående. Att så icke blivit fallet torde, såvitt av handlingarna framgår, få anses hava sin grund i de upplysningar, som Billing före avskedstagandet erhållit av regementschefen. Vid sådant förhållande synas enligt utskottets mening billighetsskäl tala för ett bifall till Billings ansökan om pensionsförhöjning. Då emellertid, på sätt av utredningen framgår, berörda ansökan ännu är beroende på Kungl. Maj:ts prövning, torde beslut i denna fråga icke nu böra av riksdagen fattas på grundvalen av enskild motion, utan synes förslag i ämnet böra avvaktas från Kungl. Maj:t.»

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att den föreliggande motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Denna hemställan blev av riksdagen bifallen.

På grund av vad sålunda förekommit anbefalldes statskontoret att till Kungl. Maj:t inkomma med yttrande över Billings ovan omförmälda ansökning. I sitt med anledning härav avgivna, den 22 februari 1924 dagtecknade utlåtande har statskontoret, efter en redogörelse för vad handlingarna i ärendet innehöller samt för frågans behandling i riksdagen, anført följande:

»Statskontoret anser sig icke kunna ansluta sig till den av bankoutskottet *Statskontoret.* i ärendet uttalade uppfattningen. Då vid tiden för sökandens avskedstagande ännu icke förelåg något beslut angående pensionsförbättring för viss personal vid armén — vartill förslag av Eders Kungl. Maj:t framlades först vid 1919 års riksdag — torde enligt statskontorets förmenande den av sökanden åberopade omständigheten, att han vid sitt beslut att taga avsked påverkats av de av regementschefen lämnade upplysningarna, knappast utgöra bärande skäl för att tillerkänna honom pensionsförbättring enligt de för avsked efter ingången av år 1919 gällande grunder. Statskontoret har emellertid funnit sig böra undersöka, i vad mån ett eventuellt bifall till sökandens framställning kunde komma att inverka å pensionsförhållandena för den personal vid armén, som i likhet med sökanden avgått från tjänsten utan att begagna sig av sin rätt till respittid. Enligt vad arméns pensionskassa upplyst, torde antalet personer, vilka i sådant hän-

seende intaga samma ställning som sökanden, uppgå till minst ett hundrat. Vid sådant förhållande kan statskontoret icke finna annat, än att ett bifall till sökandens framställning skulle i ekonomiskt hänseende medföra betänkliga konsekvenser, och anser sig statskontoret jämväl med hänsyn härtill böra avstyrka bifall till den av Billing gjorda ansökningen.»

Vid ärendets föredragning i statsrådet den 4 april 1924 har Kungl. Maj:t förklarat Billings ansökning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Utskottet. Såsom utskottet i sitt under punkt 1:o här ovan avgivna yttrande framhållit, torde ett medgivande av pensionsförhöjning utav den art, varom här är fråga, av principiella grunder icke kunna förordas med mindre alldeles särskilda skäl därtill kunna åberopas.

Till stöd för den i förevarande fall gjorda framställningen om höjd pensionsförbättring har huvudsakligen framhållits, att Billing vid sitt beslut att taga avsked utan begagnande av sin rätt till respitår påverkats av de utav regementschefen lämnade upplysningarna. Denna omständighet har emellertid vid den prövning, som Billings ansökning underkastats efter avgivandet av utskottets ovan återgivna utlåtande vid 1923 års riksdag, av statskontoret icke ansetts utgöra härande skäl för att åt Billing utverka pensionsförbättring enligt de för avsked efter ingången av år 1919 gällande grunder; och har statskontoret med hänsyn jämväl till de konsekvenser, som ett bifall till framställningen skulle medföra, funnit sig böra avstyrka bifall till densamma. I enlighet med statskontorets mening har Kungl. Maj:t funnit den gjorda framställningen icke föranleda vidare åtgärd.

Självfallet är, att de omständigheter, vilka av Billing angivits såsom orsak till hans avskedstagande under år 1918, icke kunna grundlägga någon rätt för honom att gentemot statsverket göra anspråk på ersättning för mistade pensionsförmåner. Visserligen torde, såsom utskottet för lidet år framhållit, med hänsyn till nämnda omständigheter vissa billighets-skäl kunna anses tala för beredande åt honom av pensionsförbättring till det belopp, som han skulle hava erhållit, därest han avgått först efter ingången av år 1919. Efter den ytterligare prövning, som ärendet efter sistlidet års riksdagsbeslut undergått, synes det likväl uppenbart, att dessa billighets-skäl icke äro av den styrka, att de kunna motivera ett avsteg från den allmänna grundsats, vilken enligt vad utskottet under föregående punkt anfört bör vara avgörande vid bedömande av frågan om en pensionsförhöjning av här föreliggande art.

Utskottet har vid ärendets behandling ej kunnat undgå att taga hänsyn jämväl till de konsekvenser, vilka skulle kunna föranledas av ett i särskilt fall medgivet undantag från de av riksdagen antagna grunderna för pensionsförbättring. På grund av vad statskontoret meddelat angående antalet av de befattningshavare, vilka i förevarande hänseende befinna sig i

samma ställning som Billing, och med hänsyn till vad under föregående punkt anförts rörande orsaken till att ifrågavarande befattningshavare i så stor utsträckning avgått utan att begagna sig av rätt till respittid, synes nämligen ett bifall till den föreliggande framställningen lätt kunna bliva av prejudicerande verkan även i sådana fall, där några som helst billighetsskäl icke kunna anföras till stöd för ett ingripande från det allmännas sida.

På grund av vad här anförts och under erinran, att Billing redan författningsenligt åtnjuter pensionsförmåner till sammanlagt belopp av 1,625 kronor förutom dyrtidstillägg, får utskottet avstyrka bifall till den föreliggande motionen.

Utskottet hemställer sålunda,

att förevarande motion II: 153 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 maj 1924.

På bankoutskottets vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

Vid dessa ärendens slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Gustafsson, K. J. A., Lindley, Björnsson, Enhörning, Vindahl, Dalberg, Abrahamsson och Bodin*;

av andra kammaren: herrar *Eriksson i Grängesberg, Borggren, Bäcklund, Ryberg, Lorichs, Paulsen och Jönsson i Fridhill*.

Reservationer:

vid punkt 2:o (ang. pensionsförbättring åt f. d. fanjunkaren C. Billing):
av herrar *Borggren, Bäcklund och Lorichs*, vilka hemställt,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 153, må medgiva, att förre fanjunkaren vid skånska dragonregementet Carl Billing må, utan hinder därav, att han avgått ur tjänsten före utgången av år 1918, från och med den 1 januari 1924 uppbära pensionsförbättring med det belopp för år, som skulle hava tillkommit honom, därest han erhållit avsked först efter ingången av år 1919; samt

av herr *Björnsson* mot viss del av motiveringen.